

Türkiye’de Din Görevlisi Yetiştirme Problemi ve Çözüm Önerileri

RAMAZAN BUYRUKÇU
SÜLEYMAN DEMİREL Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
e-mail: buyrukcu@sdu.edu.tr

abstract

Problem of bringing religious officials and proposals of solution. Our age is age of knowledge and technology. While scientific, especially technologic developments providing important and multiple facilities in the human life, another side it is the source of new problems which giving meaningless. Human living today is experiencing significant trouble and depression with religious belief and life. It is important that to be understood and explained religion truely in rescuing spiritual trouble and unrest. Religious officials have been significant missions and responsibilities in explaining religion truely. Researches to be carried out religious officials reflect that there have been problems in bringing out religious officials. This research discuss program draft which were prepared on bringing out religious officials.

key words: Religion, Religious Education, Program, Turkey.

Giriş

Çağımız bilgi ve teknoloji çağıdır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler bir taraftan insan hayatına çeşitli ve önemli kolaylıklar sağlarken, bir taraftan da insan hayatını zorlaştıran yeni problemlere kaynaklık etmektedir. İnsanlık bu hızlı gelişme ve değişmelerin dinamiği içerisinde ciddi bunalımlara düşmekte, hayatla özellikle de dini inanç ve yaşayışla ilgili yeni arayışlara yönelmektedir.¹ Bununla birlikte dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyal, kültürel, ekonomik ve ahlaki sıkıntılar, insanın aradığı huzur ve mutluluğu he-

---

1 Krş. M. S. Yazıcıoğlu, “Cumhuriyetin 75. Yılında Din Öğretiminde Yeni Hedefler”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (Özel Sayı)*, s. 1.

nüz bulamadığını göstermektedir. Bilhassa dinî inanç ve yaşayışla ilgili yönelim ve görünüşler, insanlığın bu alanda ne kadar eksik ve yanlış bilgiye sahip olduğunun ve dinin nasıl istismar edildiğinin göstergesidir. Öyle ki; insanlık bir taraftan “her şeyin ölçüsü maddedir” veya “her şeyin ölçüsü insandır” şeklinde formüle edilen “materyalist” ve “hümanist” düşüncelerin etkisi ile inanılan ve yaşanan dini sekülerize etme gayreti gösterirken, bir taraftan da dinî bilgi eksikliği veya yetersizliği nedeniyle rasyonel düşüncüyü bütünüyle terk ederek, batıl inanç ve hurafelerle bilim ve teknoloji ürünlerine yüz çevirerek tamamen mistik veya tasavvufi dini inanç ve yaşayışlara yönelmektedir. Etki-tepki sonucu oluşan bu ekstrem duygu, düşünce ve davranışlar insanın ferdî mutluluğu ve sosyal huzuru için yeterli olmamakta veya olamamaktadır.

İnsanın ve insanlığın içine düştüğü bu manevî sıkıntı ve huzursuzluklardan kurtulmasında, toplumumuzun sağlıklı ve dengeli gelişim ve kalkınma sürecini devam ettirmesinde, ferdi huzur ve mutluluğun sağlanmasında, toplumsal bütünlüğün, birlik ve beraberliğin korunmasında dinin doğru anlaşılması ve anlatılması önemli bir gerekliliktir. Dinin doğru anlaşılması ve yaşanmasında da din görevlilerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Din görevlilerinin ise hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitim programları ile bu görev ve sorumluluklarının bilincinde, mesleki bilgi, beceri ve davranışlara sahip olacak şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir.

Problem, Türkiye’de bu nitelik ve yeterliklere sahip din görevlisi yetiştirilemediği, istihdam edilip edilemediği sorusu ve cevabı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şüphesiz sorunun bilimsel araştırmalara dayanmayan “evet” veya “hayır” şeklindeki cevabı, problemi çözmeyeceği gibi, problemin genişlemesine, yaygınlaşmasına ve süreklilik kazanmasına ortam ve fırsat hazırlayacaktır. Üzülerek ifade edelim ki, ülkemizde bu konuda yapılmış bilimsel çalışmalar yok denecek kadar azdır.² Araştırmacıların bu problem alanına

2 Din görevlileri üzerine yapılan çalışmalardan tespit edebildiklerimiz şunlardır: R. Buyrukçu, *Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü*, TDV Yayınları, Ankara, 1995; F. Kayadibi, *Yaygın Din Eğitiminde Cami ve Din Görevlileri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000; Ş. Keyifli, *Urfa ve Yöresinde Yaygın Din Eğitimi İmamların Mesleki İmkanları ve Problemleriyle İlgili Alan Araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, A.Ü.S.B.E., Ankara, 1997; C. Tosun, *Din ve Kimlik*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996; N.Y. Aşıkoğlu, “Din Görevlisi Yetiştirme Sorununa Öğretim Programları Açısından Yeni Bir Yaklaşım”, *Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu*, Kayseri, 2003, s. 91-102; C. Tosun, “İlahiyat Fakültelerinde Vaizlik Eğitimi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, XXXVI, s. 179-221; M. Öcal, “Dünden Bugüne Din Görevlileri ve Mesleki Yeterlikleri”, *Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu*, Kayseri, 2003, s. 45-69; M. Köylü, “Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 5, Samsun 1991, s. 181-212; *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

yeterince ilgi duymadıkları gözlenmektedir.³ Şüphesiz günümüzde din görevlisi yetiştirme ve istihdamı çok boyutlu ve karmaşık bir problemdir. Din görevlilerinin hangi kurumlarda yetiştirilmesi gerektiği, din görevlilerinin seçimi, din görevliliğinin meslek olarak sosyal itibarı ve ekonomik yeterliliği, günümüz din görevlisi yetiştirme politikaları ve problemleri, din görevlisi yetiştirilmesinde öğretim programlarının hazırlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasında yeni yaklaşımlar, üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gereken problem alanlarıdır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de din görevlisi yetiştirme sistemini tarihi süreçte kısaca değerlendirerek, günümüzde nitelikli din görevlisi yetiştirme arayışı ürünü olarak geliştirilen bir öğretim program taslağını ve programın uygulanmasına esas olmak üzere hazırlanan yönergeyi tartışmaya açmaktır.

Cumhuriyet Öncesi Din Görevlisi Yetiştirme Anlayış ve Uygulamaları

Sosyal olaylar bir bakıma tarihi olaylardır. Bir süreç içinde meydana gelirler. Din de sosyal bir olaydır ve insanlık kadar eski bir tarihe sahiptir. Sosyal ve tarihi bir olgu olarak dini konuların araştırılmasında bugünü doğru anlayabilmek ve yarını isabetli programlayabilmek için tarihin doğru okunması, dünden bugüne nasıl gelindiğinin bilinmesi gerekir. Bu düşünceden hareketle biz din görevlisi yetiştirme probleminin tarihsel boyutu ile araştırılmasının gerekliliğine dikkat çekerek, din görevlisi yetiştirme probleminin tarihi arka planına kısaca değinerek günümüzü tartışmaya açmak istiyoruz.

Bilindiği üzere İslam eğitim sistemi din merkezlidir. İslam'ın ilk yıllarından itibaren dinin inanç, ibadet, ahlak ve muamelele ilgili ilke, prensip ve düsturları öğretim konusu yapılmıştır. İslam'da sorumluluğun ferdiliği, "Emri bil Ma'ruf, nehyi anil Münker" (İyiliği emredip, kötülükten alıkoyma) in herkesin sorumluluğu olduğu inancı, ferdi fedakârlığa dayalı hizmet anlayışını oluşturmuş ve yaygınlaştırmıştır. Bu inanç ve düşünce de din görevliliğinin bir meslek olup olmayacağı tartışmalarını doğurmuş ve uzun sayılabilecek bir süre din görevliliği bir meslek haline getirilememiştir. Ayrıca idari ve dini yönetimin birlikte yürütülmesi din görevliliği gibi ayrı bir mesleki yapılanmaya ihtiyaç duyulmasını geciktirmiştir. Din görevliliği bir meslek olarak kabul edilmediği ve ihtiyaç duyulmadığı için de din görevlisi yetiştirmek belirli bir süre problem olarak algılanmamıştır.

İslam'ın ilk yıllarında eğitim, tebliğ, irşad, fetva ve dini hizmetlerin uygulama ve yönetimi bizzat peygamberin kendisi tarafından yürütülmüştür. Ancak İslam'ın kısa sürede yayılması, dinin esaslarını öğretecek ve uygulamasına rehberlik edecek başka kişilere ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak üzere Hz. Peygamber sahabenin alimlerinden

faydalanmıştır. Dört halife döneminde de dini hizmetler halifelerin kendileri, tayin ettikleri valiler veya kendisini ehliyetli gören veyahut da toplum tarafından ehliyetli kabul edilen kişiler tarafından gönüllülük esasına ve ferdi fedakarlığa dayalı olarak yürütülmüştür. Hz. Peygamber ve dört halife döneminde dini, idari ve siyasi işler birlikte yürütülmüş olmakla birlikte, dini hizmetlerin yönetim ve denetimine öncelik verilmiştir. İslam, Hz. Peygamber ve dört halife döneminde manevi değerler sistemi olarak gelişmiş ve yayılmış olmasına rağmen, teşkilat, kurum, sosyal düzen ve işbölümü bakımından tam olarak gelişmiş değildir.⁴ Bununla birlikte ilk halifeler ve sahabenin Hz. Peygamberin yakın dostları olmaları, dinin esaslarını ve uygulamalarını yakından görmelerine ve çok iyi öğrenmelerine imkân ve ortam oluşturmuştur. Dini hizmetler, dini motiflerin de yönlendirmesi sonucu ferdi fedakârlıklarla başarılı ve verimli bir şekilde yürütülmüştür. Dolayısıyla bu dönemde din görevlisi yetiştirme bir ihtiyaç olmadığı gibi, dini hizmetlerin yürütülmesinde de ciddi problemlerle karşılaşılmamıştır, denilebilir.

Emevilerle birlikte dini ve idari alanlarda meydana gelen anlaşmazlıklar, siyasi-dini tartışmalar, idari yapının saltanata dönüşmesine neden olmuştur. Emeviler döneminde hilafet siyasi otorite olarak algılanmış, dini görev ve sorumluluklar ulemaya bırakılmıştır. Başka bir ifade ile, siyasi ve idari iktidar dinin örgütlenmesi, eğitim, adalet, fetva ve dini hizmetlerin yönetim ve denetimini dini otoriteye bırakmıştır. Emevilerle başlayan bu anlayış ve uygulama halifelerin kişisel özelliklerine göre farklılıklar göstermekle birlikte Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı'da da devam etmiştir.⁵ Osmanlı'nın son dönemlerinde söz konusu hizmetlerin yürütülmesi ve toplumun dini ihtiyaçla-

3 Araştırmacıların konuya ilgisizliğinin çeşitli nedenleri olabilir. Sosyal bilimciler ve eğitim bilimciler dinî konularda yeterli bilgileri olmaması veya dinî eğitim ve hizmet alanını çok kompleks bulmaları veyahut da alanı bilimsel araştırma alanı olarak kabul etmemeleri nedeniyle problemlere mesafeli dururken, ilahiyatçılar da çeşitli beklenti ve endişelerden dolayı ya problemi tarihi perspektif içerisinde araştırmayı tercih ediyorlar ya da konuya ilgisiz kalıyorlar. Siyasiler başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların sorumluları da problemi genellikle niceliksel boyutuyla değerlendirip, tartışmaları siyasi ve bürokratik açıklamalarla sürdürmektedirler.

4 Bkz. H. Karaman, *İslami Uyanışın Öncüleri*, s. 103.

5 İslam eğitim sisteminde ilk amaç Kur'an'ı doğru ve usulüne uygun olarak okumak, ezberlemek, anlamak ve ilkelerine uygun yaşamaktır. Örgün ve yaygın eğitimin her çeşidinde ve her kademesinde bu anlayış ve uygulama hakim olmuştur. Müderris, kadı, müftü, vaiz ve imam-hatip gibi memuriyetler birbirinden kesin olarak ayrılmamış aksine din eğitimi ve din hizmetlerinde bir bütünlük esas alınmıştır. Müderris aynı zamanda camide vaizlik ve imam-hatiplik hizmetlerini de yürütmüştür. Bütün İslam alemine yayılmış olan bu anlayış ve uygulama Osmanlı'da da Tanzimat'a kadar sürmüştür. Tanzimat Dönemi'nde de din merkezli bir genel eğitim anlayışı hakim olmakla birlikte kurumsal yapılaşmada farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Geniş bilgi için bkz. G. Jäschke, *Yeni Türkiye'de İslamlık*, s. 69-81.

rının karşılanması zorunluluğu, yeni kurumların ve hizmet birimlerinin (Şeyhülislamlık, kadılık, müderrislik, müftülük ve imam-hatiplik vs.) oluşturulmasına neden olmuştur.⁶ Bu görevleri yürütecek hizmet elemanları medreselerde, dergâhlarda, tekke ve zaviyelerde yani örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yetişmişlerdir.⁷ Ancak sözü edilen kurumlarda yetişen din görevlilerinin yeterlikleri ve yürütülen dini hizmetlerin verimliliği ve niteliği kendi dönemleri içerisinde olumlu veya olumsuz yönleri ile değerlendirmelere tabi tutulmuştur.⁸ Toplumun sosyo-kültürel yapısı, dini eğitim düzeyi, din hizmeti beklentisi din görevlisinin niteliğini değerlendirmede olduğu kadar, din görevlisi yetiştirme ihtiyacını da belirleyici olmuştur. Daha genel bir ifade ile, din hizmeti beklentisi ve din görevlisi yetiştirme problemi her dönem için farklılıklar göstermiştir. Çünkü sosyal kurum ve kuruluşlar çeşitli toplumsal ihtiyaç ve zorunluluklar sonucu oluşur, ihtiyaç ve zaruretlere doğrultusunda değişikliğe uğrarlar. Dini ihtiyaç ve hizmetlerin karşılanmasında rol üstlenen dini kurumlar da zaman ve şartlara göre, ihtiyaç ve zaruretlere değişmesine paralel olarak yapısal değişikliklere uğramışlar, farklı uygulama ve fonksiyonlara sahip olmuşlardır.

Osmanlı'da din görevlisi yetiştirme problemi ciddi anlamda kendisini eğitimde yenileşme hareketleri ile birlikte hissettirmeye başlamıştır, diyebiliriz. Medreselerdeki gerileme ve bozulmalar, mekteplerdeki din eğitimi problemleri, bir taraftan din görevlisi yetiştirme ihtiyacının doğmasına neden olurken, diğer taraftan ihtiyacın hissedilmesine de fırsat ve imkan hazırlamıştır. Nitekim medreseleri ıslahat hareketleri çerçevesinde ilk olarak mesleki din eğitimi veren “Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba” ve “Medresetü'l-Vaizin”, “Medresetü'l-İrşad” kurumları açılmıştır.⁹

6 Geniş bilgi için bkz. İ. H. Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilatı*, s. 60-80; 173-200; E. Kaydu, “Osmanlı Devletinde Şeyhülislamlık Müessesesinin Ortaya Çıkışı”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2, s. 5, Erzurum 1977; A. F. Başgil, *Din ve Laiklik*, s. 160.

7 N. Yazıcı, “Osmanlıların Son Döneminde Din Görevlisi Yetiştirme Çabaları Üzerine Bazı Gözlemler”, *Diyanet Dergisi*, XXVII, S. 4, Ankara 1991, s. 55-123; R. Doğan, “II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketlerinde Din Eğitimi-Öğretimi”, s. 422.

8 Nitekim 1911’li yıllarda Rifat Börekçi, 1922’li yıllarda A. Hamdi Aksekili –ki her ikisi de Cumhuriyet Dönemi Diyanet İşleri Başkanlığı görevini yürütmüşlerdir- din görevlilerinin yetersizliklerine dikkat çekmektedirler. Bkz. N. Yazıcı, “Osmanlıların Son Döneminde Din Görevlisi Yetiştirme Çabaları Üzerine Bazı Gözlemler”, s. 114-117.

9 Bu kurumların yapısal ve fonksiyonel değerlendirmeleri hakkında geniş bilgi için bkz. O. Ergin, *Maarif Tarihi, III-IV*, İstanbul, 1977; H. Atay, *Osmanlılar’da Yüksek Din Eğitimi*, Dergah Yayınları, İstanbul, 1983; M. Ergun, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri*, Ocak Yayınları, Ankara, 1996; O. Kafadar, *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılulaşma*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997; A. F. Başgil, *Din ve Laiklik*, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1985; İ. Ateş “Evkaf-ı Hümayun Nezaretince Açılan İlk Yüksel Vaiz Okulu Medresetü'l Vaizin”, *Diyanet Dergisi* XXIV, S. 4, Ankara 1988, s. 25-40.

Cumhuriyet Dönemi Din Görevlisi Yetiştirme Anlayış ve Uygulamaları

Osmanlı döneminde kurulan dini müesseseler genellikle bazı değişikliklerle veya başka isimlerle Cumhuriyet döneminde de fonksiyonlarını devam ettirmişlerdir. Osmanlı saltanatı son bulunca dini işleri yürüten ve yöneten Şeyhülislamlık da fonksiyonunu kaybetmiş, din hizmetlerini yürütmek üzere “Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti” adı altında bir bakanlık kurulmuştur. Bakanlık üzerine aldığı fetva, adalet, eğitim ve irşad hizmetlerini yürütmek üzere alt teşkilatlar oluşturmaya çalışmıştır. Din hizmetleri Şeyhülislamlık döneminde olduğu gibi vakıfları olan camilerde vakıfların belirlediği şartlarla, mahalle ve köylerde ise ilgili bakanlığın idari düzenlemeleri ile yürütülmüştür.¹⁰ Din görevlileri genelde medreselerin çeşitli kademelerinde okumuş veya mezun olmuş kişiler arasından seçilerek atanmışlardır. Söz konusu bakanlık 3 Mart 1924 tarih ve 429 sayılı kanunla kaldırılmış, yerine Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Böylece din hizmetlerinin yürütülmesi, yönetim ve denetimi Diyanet İşleri Başkanlığına devredilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluş kanunu ile din hizmetlerini yürütme yetkisi Diyanet İşleri Başkanına verilmiş ise de, bu görevlerin nasıl yürütüleceği söz konusu kanunda açıklanmamıştır.¹¹

Cumhuriyetin ilk yıllarında din hizmetlerini genelde eğitimlerini medreselerin çeşitli kademelerinde yapmış veya özel müderrislerden icazet almış kişiler yürütmüşlerdir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren din görevlisi yetiştirme problemi kendini daha çok hissettirmeye başlamıştır. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluş kanunu ile aynı tarihte çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanununda din hizmetlerini yürütecek elemanların yetiştirilmesinin hukuki düzenlemesi gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, uygulamada siyasi ve dini kaygılarla yeterince başarılı olunamamıştır.

Toplumu din konusunda aydınlatmak ve dinî hizmetlerin yerine getirilmesinde rehberlik etmek görevi yasalarla Diyanet İşleri Başkanlığına, bu görevleri yürütecek nitelikli insanı yetiştirme görev ve sorumluluğu da Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir.¹² Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetin gereği olan merkez ve taşra birimlerini yasaların kendisine verdiği yetkiler çerçevesinde oluşturarak ve geliştirerek görev ve sorumluluklarını yerine getirme

10 Şer'iye ve Evkaf Vekaleti hakkında bilgi için bkz. A. F. Başgil, *Din ve Laiklik*, s. 187-188; K. Taş, *Türk Halkının Gözüyle Diyanet*, s. 83-85; D. Dursun, *Din Bürokrasisi*, s. 178-179; M. Bulut, “Birinci Meclis Dönemi Din Hizmetleri”, *Diyanet Aylık Dergi*, S. 28, Ankara 1993, s. 30.

11 Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Kanunu ancak 1965 yılında çıkarılabildiği görülmüştür.

12 Cumhuriyetin kuruluşunda Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Kanunu ile Tevhid-i Tedrisat Kanununun birlikte hazırlanıp, kabul edilmesi bu çerçevede anlamlıdır.

gayret ve arayışı içerisinde olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı da ilgili hizmet alanlarına eleman yetiştirmek üzere –zaman zaman kesintiye uğramış ve çok tartışılan eğitim kurumları özelliği taşımış olsalar da- İmam-Hatip Okulları ve Yüksek İslam Enstitüleri açarak nitelikli insan yetiştirme gayret ve çabası içerisinde olmuştur. 1982 yılından itibaren de bu görevi yükseköğretim kurumu olarak İlahiyat Fakülteleri üstlenmiştir. Sözü edilen kurumların kuruluş ve işleyişi yazımızın sınırları dışında olduğu için, burada sadece ilgililerin dikkatini konuya çekmekle yetineceğiz.

Şüphesiz; hizmet kurumlarının başarı ve başarısızlığı, eğitim kurumlarının öğretim programlarının yetiştirmeyi hedeflediği insana kazandıracağı nitelik ve yeterliklere göre hazırlanıp, geliştirilip ve başarı ile uygulanmasına bağlıdır. Bu ilke ve gerçeklik çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşların hizmet öncesi ve hizmet içi öğretim programları tartışılmalı ve değerlendirilmelidir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, ülkemiz hızlı bir sosyo-kültürel değişim yaşamaktadır. Toplumun ihtiyaçları çoğalmakta ve çeşitlenmektedir. Değişim ve çeşitlilik kendisini dinî inanç ve yaşayışlar alanında da göstermekte, insanlar her gün yeni yeni dinî soru ve sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle toplumu din konusunda bilgilendirmek ve dinî hizmetlerin yürütülmesinde rehberlik etmek görev ve sorumluluğunu üstlenecek insanların yetiştirilmesinde; sosyo-kültürel değişim ve gelişmeleri ve toplumsal ihtiyaçları dikkate almak, öğretim programlarını buna göre hazırlamak ve geliştirmek bir zorunluluktur. Gerek Avrupa Birliğine giriş sürecinde istihdam politikasının değişmesi, gerekse ekonomik sebeplerle istihdam alanlarının daralması, nitelikli insan yetiştirilmesini kaçınılmaz hale getirirken, aynı zamanda daha nitelikli insan istihdamına da imkân ve fırsat hazırlamıştır.¹³

Bilindiği üzere bugün ülkemizde yaygın din eğitimi alanında görev yapan ve din hizmetlerini yürüten görevlileri yetiştiren eğitim kurumları İlahiyat Fakülteleri ve İmam-Hatip Liseleridir. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ve öğretmen yetiştirme sistemindeki düzenlemeler sonucu, İlahiyat Fakültelerinin programları 1998 yılında yenilenmiştir. Bu yenilenmede: Bazı İlahiyat Fakülteleri bünyesinde İlahiyat Lisans Programı yanında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programı açılırken, Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ve İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek üzere Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler

---

13 Diyanet İşleri Başkanlığı son yasal düzenlemelerle din hizmetleri sınıfında (imam-hatip dahil) görev alacaklar için dinî yükseköğrenim mezunu olma şartını getirmiştir.

Enstitüsü'ne bağlı tezsiz yüksek lisans programı açılmıştır. Diğer İlahiyat Fakülteleri ise İlahiyat Lisans Programını takip etmişlerdir. Yeniden yapılandırılmada örgün din eğitimi ve öğretimi için hem programlar hem de hizmet verecek personelin eğitimi konularında eşzamanlı olarak ciddi çalışmalar başlatılıp belirli mesafe alınmış olmasına rağmen, yaygın din eğitimi özellikle din hizmetleri alanlarında paralel gelişmeler yaşanmamıştır. Bununla birlikte gerek Diyanet İşleri Başkanlığı gerekse İlahiyat Fakülteleri din hizmetleri alanıyla ilgili ciddi ve ilmî arayışlar içerisinde. İlahiyat Fakültelerinin öğretim programlarının geliştirilmesi, hatta İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılması, din hizmetleri bölümünün açılması ve din görevlilerinin meslekî yeterliklerinin belirlenmesi gibi konular ilmî platformlarda tartışılmaya başlanmıştır.¹⁴

İşte biz çalışmamızda bu arayış ve tartışmalar sonucu Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi organizesinde pek çok İlahiyat fakültesi temsilcisinin katılımı ile din hizmetlerine yönelik geliştirilen program taslağını ve bu programın uygulanmasına esas olmak üzere hazırlanan "Din Hizmetleri Deneyim ve Uygulamaları Yönergesi"ni Fakülte-Diyanet işbirliği ile programın uygulanabilirliğini ve yaygınlaştırılmasını tartışmaya açmak, ilgili kurum ve kuruluşların dikkatini konu üzerine çekmek istiyoruz.

Söz konusu programın hazırlanması Mayıs 2002 tarihinde Kayseri'de yapılan "Yaygın Din Eğitiminin Sorunları" ve 16-17 Ekim 2003 tarihinde Isparta'da düzenlenen "Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi ve Öğretiminin Sorunları, Yeniden Yapılandırılması ve Geleceği" sempozyumları ile yine Mart 2004 tarihinde Kayseri'de yapılan "Din Görevlilerinin Yeterlilikleri" konulu bilimsel toplantıya sunulan bildirimler ile yapılan ilmi tartışmalar çerçevesinde; Din Hizmetleri Programı üzerine somut öneriler oluşturmak üzere, 16-18 Nisan 2004 tarihlerinde Isparta'da yapılan tartışmalı bilimsel toplantı ile gerçekleştirilmiştir. Program bütün İlahiyat Fakültesi Dekanlarına ulaştırılmıştır. Programda yer alan "Din Hizmetleri Deneyimi" ve "Din Hizmetleri Uygulaması" derslerinin işlenişinin bir yönerge ile belirleneceği ilkesi doğrultusunda hazırlanan "Din Hizmetleri Deneyimi ve Uygulaması Yönergesi",¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığına görüşleri alınmak üzere takdim edilmiştir.*

14 Bu konuyla ilgili düzenlenen seminer, sempozyum ve ilmi toplantılardan bazıları şunlardır: *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991; *I. Din Şurası*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995; *II. Din Şurası*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003; *Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu*, İBAV Yayınları Kayseri 2003; *Türkiye'de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumu*, SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, Isparta 2003.

15 Fakülte-Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğini esas alan ve başkanlığımızda oluşturulan bir komis-

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ 2004-2005 ÖĞRETİM YILI
DERS DAĞITIM CETVELİ*

I. YARIYIL (GÜZ D)	T-U-K	II. YARIYIL (BAHAR D)	T-U-K
Arapça I	6-6-9	Arapça II	6-6-9
Kur'an'ın Ana Konuları	2-0-2	Kur'an Okuma ve Tecvid I	1-2-2
İslâm Tarihi I	2-0-2	Hadis Tarihi	2-0-2
Psikolojiye Giriş	2-0-2	İslâm Tarihi II	2-0-2
Güzel Sanat Dalları (Tezhip-Hat)	0-1-0	Sosyolojiye Giriş	2-0-2
Temel Bilgi Teknolojileri (Bilgisayar)	2-2-3	Din Hizmetleri Mesleğine Giriş	2-0-2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2-0-2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2-0-2
Türk Dili I	2-0-2	Türk Dili II	2-0-2
TOPLAM	22	TOPLAM	23

III.YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K	IV.YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Arapça III	2-4-4	Arapça IV	2-4-4
Kur'an Okuma ve Tecvid II	1-2-2	Tefsir Usulü	2-0-2
Tefsir Tarihi	2-0-2	Hadis	2-0-2
Hadis Usulü	2-0-2	Kelam Tarihi	2-0-2
İslam Tarihi III	2-0-2	Kur'an Okuma ve Tecvid III	2-0-2
İlkçağ Felsefesi Tarihi	2-0-2	İslam Felsefesi Tarihi I	2-0-2
Türk İslam Edebiyatı	2-0-2	İslam Medeniyeti Tarihi	2-0-2
Din Psikolojisi	2-0-2	Din Sosyolojisi	2-0-2
Mantık	2-0-2	Türk İslam Sanatları Tarihi	2-0-2
Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme	2-0-2	Din Hizmetlerinde İletişim Rehberlik ve Halkla İlişkiler	2-0-2
TOPLAM	22	TOPLAM	22

yon tarafından hazırlanan yönerge, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Fakülte Kurulunda bazı değişikliklerle kabul edilerek, Üniversite Senatosunda görüşülmek üzere Rektörlük makamına sunulmuştur.

- * Hazırlanan program ve yönergeyi içeren dosya Sayın Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'na tarafımızdan elden teslim edilmiştir. Ayrıca Sayın Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. M. Şevki Aydın'a da e-mail ile ulaştırılmıştır.

- * Ders programına yeni eklenen dersler koyu puntıyla yazılı olanlardır.

V.YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K
Arapça V.	2-0-2
Tefsir	2-0-2
Kur'an Tercümesi Teknikleri	2-0-2
İslâm Hukuku Usulü I	2-0-2
İslâm Felsefesi Tarihi II	2-0-2
Yeniçağ Felsefesi	2-0-2
Dinler Tarihi I	2-0-2
Araştırma Teknikleri	2-0-2
Sosyal Kurumlarda Din Hizmetleri	2-0-2
ARA TOPLAM	18

VI.YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
Arapça VI.	2-0-2
İslâm Hukuku Usulü II	2-0-2
Sistemantik Kelâm I	2-0-2
İslam Mezhepleri Tarihi I	2-0-2
Dinler Tarihi II	2-0-2
Tasavvuf Tarihi ve Felsefesi	2-0-2
Din Fenomonolojisi	2-0-2
Din Hizmetleri Deneyimi	2-2-3
ARA TOPLAM	17

SEÇMELİ DERSLER	T-U-K
Hadis Tenkidi	2-0-2
Güzel Kur'an Okuma	2-0-2
Kur'an Semantiği	2-0-2
Tarih Usul ve Tenkidi	2-0-2
İslam Kurumları Tarihi	2-0-2
Sosyal İlimler Metodolojisi	2-0-2
Türk Din Musikisi I	2-0-2
Farsça I	2-0-2
Dini Bilgiler Öğretimi	2-0-2
ARA TOPLAM	6
TOPLAM	24

SEÇMELİ DERSLER	T-U-K
Hadis ve Sünnette Çağdaş Yorumlar	2-0-2
Tarih Felsefesi	2-0-2
İslam'da Bilim Tarihi	2-0-2
İslam Sanatları ve Estetiği	2-0-2
İslam Eğitim Tarihi	2-0-2
Türk Düşünce Tarihi	2-0-2
Türk Kelâmcıları	2-0-2
Osmanlı Türkçesi	2-0-2
Türk Din Musikisi II	2-0-2
Astronomi ve Uzay Bilimleri	2-0-2
Farsça II	2-0-2
Güzel Kur'an Okuma	2-0-2
ARA TOPLAM	6
TOPLAM	23

VII.YARIYIL (GÜZ D.)	T-U-K
İslam Hukuku I	2-0-2
Sistematiik Kelâm II	2-0-2
İslam Mezhepleri Tarihi II	2-0-2
Din Eğitimi	2-0-2
Din Felsefesi I	2-0-2
Dini Hitabet	1-2-2
Yabancı Dil I (İngilizce I)	4-0-4
Yabancı Dil I (Almanca I)	4-0-4
Yabancı Dil I (Fransızca I)	4-0-4
ARA TOPLAM	16

VIII.YARIYIL (BAHAR D.)	T-U-K
İslâm Hukuku II	2-0-2
Din Felsefesi II	2-0-2
İslam Ahlak Felsefesi	2-0-2
Kur'an Öğretim Teknikleri	1-2-2
Din Hizmetleri Uygulaması	1-4-3
Yabancı Dil II (İngilizce II)	4-0-4
Yabancı Dil II (Almanca II)	4-0-4
Yabancı Dil II (Fransızca II)	4-0-4
ARA TOPLAM	15

SEÇMELİ DERSLER	T-U-K
Kur'an'a Çağdaş Yaklaşımlar	2-0-2
Mukayeseli İslam Hukuku	2-0-2
Evrin Teorileri ve İslam	2-0-2
Güzel Kur'an Okuma	2-0-2
Çağdaş İslâm Düşünürleri	2-0-2
Mukayeseli Halk İnançları	2-0-2
Tasavvuf Ekolleri	2-0-2
Günümüz Tasavvuf Akımları	2-0-2
Osmanlı Türkçesi	2-0-2
Paleografi-Epigrafi	2-0-2
Halkla İlişkiler	2-0-2
Dini ve Edebi Metinler	2-0-2
Klasik Kelâm Metinleri	2-0-2
Seçme Hadis Metinleri	2-0-2
Yabancı Dilde Dini Metinler I	2-0-2
Arap Dili Belâgatı	2-0-2
ARA TOPLAM	6
TOPLAM	22

SEÇMELİ DERSLER	T-U-K
Kur'an Hükümleri ve Modern Hukuk	2-0-2
Günümüz Felsefi Akımları	2-0-2
Günümüz Kelâm Problemleri	2-0-2
Dinler Arası Diyalog	2-0-2
Çağdaş İslâm Akımları	2-0-2
Çağdaş Eğitim Akımları	2-0-2
Türk Cumhuriyetleri Tarihi	2-0-2
Din Felsefesinin Problemleri	2-0-2
Günümüz Meseleleri ve İslam	2-0-2
Çevre ve Din	2-0-2
Tefsir Metinleri	2-0-2
Yabancı Dilde Dini Metinler II	2-0-2
İslâm Hukuku Metinleri	2-0-2
Mukayeseli İslâm ve Batı Düşüncesi	2-0-2
İslâm, İnsan Hakları ve Demokrasi	2-0-2
Türkiye'nin Dini ve Kültürel Yapısı	2-0-2
ARA TOPLAM	6
TOPLAM	21

DİN HİZMETLERİNE YÖNELİK LİSANS DERSLERİ VE İÇERİKLERİ

Din Hizmetlerine Giriş (2 0 2)

Din Hizmetlerinin tanımı, kapsamı, tarihçesi, temel kavramları, din görevliliği rolünü benimseme din hizmetlerinin yeri ve önemi, din hizmetleri merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ve mevzuatı.

Din Hizmetleri Deneyimi (2 2 3)

Tanımı: Temel din hizmet ve görev etkinliklerini öğrenme. Etkinlikleri alanda gözleyerek rapor etme.

Etkinlikler

Namazları kıldırma öğrenme, gözleme ve rapor etme.

Cenaze işlerini (techiz, tekfin ve defin) öğrenme, gözleme ve rapor etme.

Nikah,sünnet,hatim, mevlit, yemek,vb. duaları öğrenme, gözleme ve rapor etme.

Dini içerikli karşılama, uğurlama, açılış vb. törenleri gözleme ve rapor etme.

Kur'an Kursundaki etkinlikleri gözleme ve rapor etme.

Mevlit töreni gözleme ve rapor etme.

Müftülük birimlerini gözleme ve rapor etme (Müftü, Vaiz)

Müftülük birimlerini gözleme ve rapor etme (Murakıp, Din Hizmetleri Uzmanı)

Hutbe gözleme ve rapor etme.

Vaaz gözleme ve rapor etme.

Cami ve çevresini gözleme ve rapor etme.

İmam-cemaat iletişimi gözleme ve rapor etme.

Çeşitli zaman ve durumlarda(namaz öncesi, sonrası, mukabele vb.) Kur'an okunuşunu gözleme ve rapor etme.

Din Hizmetleri Uygulaması (1 4 3)

Tanımı: Temel din hizmet ve görev etkinliklerini alanında uygulama.

Etkinlikler

Namazları kıldırma.

Cenaze işlerini (techiz, tekfin ve defin) uygulama.

Nikah,sünnet,hatim, mevlit, yemek,vb. duaları yapma.

Dini içerikli karşılama, uğurlama, açılış vb. törenleri yürütme.

Kur'an Kursunda uygulama dersleri verme.

Mevlit törenlerine etkin katılma.

Hutbe hazırlama ve okuma.

Vaaz hazırlama ve sunma.

Ezan okuma ve müezzinlik yapma.

Çeşitli zaman ve durumlarda (namaz öncesi, sonrası, mukabele vb.) Kur'an okuma.

Not: Din hizmetleri deneyimi ve uygulamalarının süre ve işleyişi, her biri bir haftadan az olmamak kaydıyla 'Din Hizmetleri Deneyimi ve Uygulama Yönergesi' ile belirlenir.

Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme (2 0 2)

Gelişim ve öğrenme ilişkisi, bireyin çocukluk, gençlik,yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerindeki dini ve ahlaki gelişimleri, bireyin din karşısındaki tutumu, dini ve ahlaki gelişim kuram ve ilkeleri

Güzel Kur'an Okuma (1 2 2)

Dini ibadet ve törenlerde topluluk önünde makam ve tecvitle güzel Kur'an okuma bilgi ve becerisi.

Kur'an Öğretim Teknikleri (1 2 2)

Kur'an'ı yüzünden ve ezbere okumayı öğretme, hafızlık yaptırma ilke, yöntem ve teknikleri bilgi ve becerisi.

Din Hizmetlerinde İletişim, Rehberlik ve Halkla İlişkiler (2 0 2)

Din hizmetlerinde iletişim, rehberlik ve halkla ilişkilerin amacı, önemi. İletişim ve rehberlikte temel ilke, yöntem ve teknikler, iletişim çatışmaları ve önlemleri, bireysel ve sosyal ilişkilerde dini rehberliğin yeri, özel din eğitim ve hizmetine ihtiyaç duyanlara (özürlü, yaşlı, hasta, tutuklu-hükümlü vb.) dini psikolojik yardım, dini danışman olarak üstlenilecek roller.

Türkiye'nin Dini ve Kültürel Yapısı (2 0 2)

Türkiye'nin dini ve kültürel yapısını bilmenin din hizmetleri açısından önemi, Türkiye'nin dini ve kültürel özellikleri, bölgesel farklı dini inanç ve yaşantılar, aynı dini inanışın farklı bölgelerdeki tezahürleri, dini ve kültürel farklılıkların doğurduğu problemler ve çözüm önerileri.

Dini Bilgiler Öğretimi (1 2 2)

İnanç, ibadet ve ahlak konularının öğretiminde planlama ve değerlendirme, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılacak ilke, strateji, yöntem, teknik bilgi ve becerisi.

Sosyal Kurumlarda Din Hizmetleri (2 0 2)

Sosyal hizmetin tanımı, kapsamı, ilke ve yöntemleri, sosyal hizmetlerle ilgili kavramlar, sosyal hizmet alanları (hapishaneler, hastaneler, huzur evleri, yetiştirme yurtları vb.), sosyal hizmet kurumlarında din hizmetleri.

DİN HİZMETLERİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERSLERİ

1. Ku'an-ı ve Sünneti Anlama ve Yorumlama Yöntemleri	202
2. Dini Danışmanlık ve Rehberlik	202
3. Din Hizmetlerinde Yönetim ve Denetim	202
4. Tefsir Metinleri ve Yorumu	122
5. Hadis Metinleri ve Yorumu	122
6. Fıkıh Metinleri ve Yorumu	122
7. Kelam Metinleri	122
8. Mukayeseli İslam Hukuku	202
9. Kıraat İlmi	122
10. Yaygın Din Eğitimi	202
11. Din Hizmetlerinde Planlama ve Değerlendirme	122
12. Sosyal Psikoloji	202
13. İslam Mezhepleri ve Cemaatleri Arası İlişkiler	202
14. Dinler Arası İlişkiler	202
15. Okkült Bilgiler	202
16. Din-Devlet İlişkileri	202
17. Dini Teşkilatlar	202
18. Vaaz Hazırlama ve Sunma	122
19. Hutbe Hazırlama ve Sunma	122
20. Günümüzde Dini-Ahlaki Problemler ve Çözümleri	202
21. Din Hizmetlerinde Araştırma ve Materyal Geliştirme	122
22. Arapça Edebi Metinler	122
23. Dini Gruplar Sosyolojisi	202
24. Dini İletişimde Yöntem ve Teknikler	202

I. YARIYIL			II. YARIYIL		
Kodu	Dersin Adı	TUK	Kodu	Dersin Adı	TUK
	Tefsir Metinleri ve Yorumu	122		Hadis Metinleri ve Yorumu	122
	Kelam Metinleri ve Yorumu	122		Fıkıh Metinleri ve Yorumu	122
	Din Hizmetlerinde Planlama ve Değerlendirme	122		Din Hizmetlerinde Araştırma ve Materyal Geliştirme	122
	Kıraat İlmi	122		İslam Mezhepleri ve Cemaatleri Arası İlişkiler	202
	Yaygın Din Eğitimi	202		Dini İletişimde Yöntem ve Teknikler	202

II. YARIYIL			IV. YARIYIL		
Kodu	Dersin Adı	TUK	Kodu	Dersin Adı	TUK
	Kur'anı ve Sünneti Anlama ve Yorumlama Yöntemleri	202		Dini Danışmanlık ve Rehberlik	202
	Hutbe Hazırlama ve Sunma	122		Vaaz Hazırlama ve Sunma	122
	Din-Devlet İlişkileri	202		Din Hizmetlerinde Yönetim ve Denetim	202
	Mukayeseli İslam Hukuku	202		Dinler Arası İlişkiler	202
	Arapça Edebi Metinler	122		Okkült Bilgiler	202
	Dini Gruplar Sosyolojisi	202		Günümüzde Dini-Ahlaki Problemler ve Çözümleri	202
	Dini Teşkilatlar	202		Sosyal Psikoloji	202
	<i>Toplam Kredi</i>	<i>12</i>		<i>Toplam Kredi</i>	<i>12</i>
Genel Toplam: 48 Kredi					

Not: Programa başvuracak öğrencilerin başvuru ön şartı olarak KPDS (Arapça) Sınavından 40 puan almış olmaları zorunludur.

DİN HİZMETLERİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS TANIMLARI

Tefsir Metinleri ve Yorumu (1 2 2)

Tanımı: Klasik ve modern tefsir metinlerini okuma, tercüme etme, anlama ve yorumlama, din hizmetlerinde tefsir metinlerinden yararlanma bilgi ve becerisi

Kelam Metinleri ve Yorumu (1 2 2)

Tanımı: Klasik ve modern kelam metinlerini okuma, tercüme etme, anlama ve yorumlama, din hizmetlerinde kelam metinlerinden yararlanma bilgi ve becerisi

Din Hizmetlerinde Planlama ve Değerlendirme (1 2 2)

Tanımı: Din Hizmetlerinde planlama ve değerlendirmenin önemi, Kur'an Kursları, tebliğ ve irşat programları ile ilgili ders planı ve yıllık plan hazırlama, etkinlikleri değerlendirme bilgi ve becerisi

Kıraat İlmî (1 2 2)

Tanımı: Kur'an'ın değişik okunuş biçimleri bilgi ve becerisi

Yaygın Din Eğitimi (2 0 2)

Tanımı: Yaygın din eğitiminin amacı, önemi, kapsamı, niteliği, imkanı ve problemleri

Dini Teşkilatlar (2 0 2)

Tanımı: Dünyadaki çeşitli dinlerin teşkilat yapıları ve işleyişleri, İslam dünyasındaki kamusal dini organizasyonlar hakkında bilgi

Hadis Metinleri ve Yorumu (1 2 2)

Tanımı: Hadis metinlerini okuma, tercüme etme, anlama ve yorumlama, din hizmetlerinde hadis metinlerinden yararlanma bilgi ve becerisi

Fıkıh Metinleri ve Yorumu (1 2 2)

Tanımı: Klasik ve modern fıkıh metinlerini okuma, tercüme etme, anlama ve yorumlama, din hizmetlerinde fıkıh metinlerinden yararlanma bilgi ve becerisi

Din Hizmetlerinde Araştırma ve Materyal Geliştirme (1 2 2)

Tanımı: Din hizmetlerinde yararlanılabilecek kaynaklar bilgisi, kaynaklardan bilgi toplama yöntemleri, bilgilerin analizi ve yorumu, din hizmetleri ve yaygın din eğitiminde kullanılabilecek görsel, işitsel ve yazılı materyal geliştirme

İslam Mezhepleri ve Cemaatleri Arası İlişkiler (2 0 2)

Tanımı: Değişik İslam mezhep ve cemaatleri arasındaki ilişkiler, sorunlar ve bunların din hizmetlerine yansımaları

Dini İletişimde Yöntem ve Teknikler (2 0 2)

Tanımı: İletişimin tanımı, unsurları, çeşitleri, İletişim ilke, yöntem ve teknikleri dini iletişimdeki hata ve engeller

Sosyal Psikoloji (2 0 2)

Tanımı: Grup dinamiği, birey ve gruplar arası ilişkiler, din hizmetlerinde cemaati tanıma ve etkileme yolları, dini tutumların oluşumu

Kur'anı ve Sünneti Anlama ve Yorumlama Yöntemleri (2 0 2)

Tanımı: Kur'anı ve sünneti anlama ve yorumlamada klasik ve yeni yaklaşımlar, Kur'anı anlamada sünnetten yararlanma, Sünneti anlamada Kur'an'ın yeri, dini ahlaki sorunları çözmeye Kur'an ve sünnetten yararlanmanın ilke ve yöntemleri

Hutbe Hazırlama ve Sunma (1 2 2)

Tanımı: Hutbe kavramı, İslam eğitimindeki yeri, planlanması, hazırlanması ve sunulması ile ilgili ilke, yöntem ve teknikler

Din-Devlet İlişkileri (2 0 2)

Tanımı: Geçmişte ve günümüzde din-devlet ilişkileri, devlet, teokrasi, sekülerizm, laiklik, demokrasi vb. kavramlar

Mukayeseli İslam Hukuku (2 0 2)

Tanımı: İslam hukukunda mezheplere dayalı farklılaşmalar, din hizmetleri alanında karşılaşılan çeşitli durumlar hakkında mezheplerin yaklaşımı

Arapça Edebi Metinler (1 2 2)

Tanımı: Klasik ve modern Arapça edebi metinleri okuma, tercüme etme, anlama ve yorumlama, din hizmetlerinde Arapça edebi metinlerinden yararlanma bilgi ve becerisi

Dini Gruplar Sosyolojisi (2 0 2)

Tanımı: Türkiye'deki çeşitli dini gruplar, ortaya çıkışları, yapısal özellikleri, birbirleriyle ilişkileri, amaç ve etkinlikleri

Dini Danışmanlık ve Rehberlik (2 0 2)

Tanımı: Dini danışmanlık ve rehberliğin din hizmetlerindeki önemi, dini danışmanlık ve rehberliğin ilkeleri, rehberlik teknikleri, danışma süreci ve teknikleri, psikolojik danışma yaklaşımları, psikolojik danışma ve rehberlikte ayet ve hadislerden yararlanma, hastalık, kaza, ölüm vb. durumlarda bireylere dini-psikolojik yardım

Vaaz Hazırlama ve Sunma (1 2 2)

Tanımı: Vaaz kavramı, İslam eğitimindeki yeri, planlanması, hazırlanması ve sunulması ile ilgili ilke, yöntem ve teknikler

Din Hizmetlerinde Yönetim ve Denetim (2 0 2)

Tanımı: Örgüt ve yönetim kuramları, yönetim ve denetim süreçleri, din hizmetlerinde yönetim ve denetim sorunları, din hizmetleri yönetim teşkilatı, din hizmeti yönetici ve denetçilerinin görev ve sorumlulukları, DİB Mevzuatı bilgisi

Dinler Arası İlişkiler (2 0 2)

Tanımı: Dinler arası ilişkilerde temel kavramlar; (misyonerlik, diyalog vb.) diğer din mensuplarıyla diyalog arayışları, esasları ve sınırları

Okkült Bilgiler (2 0 2)

Tanımı: Dinlerin içine karıştırılmış ve halkın dinle bütünleştirdiği büyü, kehanet, sihir, fal, astroloji vs. gibi gizli bilgilerin mahiyet ve değerleri

Günümüzde Dini-Ahlaki Problemler ve Çözümleri (2 0 2)

Tanımı: Toplumda sıkça karşılaşılan dini ve ahlaki problemlerin tespiti, analizi ve dinin temel kaynaklarına dayalı çözüm önerileri üretilmesi

Söz konusu karar sonucu İlahiyat Lisans Programına ilave edilen dersler, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yönetim kurullarında ve Süleyman Demirel Üniversitesi Senatosunda görüşülerek 2004-2005 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DİN HİZMETLERİ DENEYİMİ VE UYGULAMASI YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu yönergenin amacı, din görevlisi adaylarının, din görevliği mesleğine daha iyi hazırlanmalarını, öğrenimleri süresince kazandıkları, özel alan bilgisi, genel kültür ve din görevliliği ile ilgili bilgi, beceri, tu-

tum ve alışkanlıklarını, gerçek bir hizmet ortamı içinde kullanabilme yeterliliği kazanmalarını sağlayacak deneyim ve uygulama çalışmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu yönerge Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Lisans öğrencilerinin, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı resmi hizmet kurumlarında yapacakları din hizmetleri deneyimi ve uygulama çalışmalarının amaç, ilke ve yöntemlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu yönerge, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesinin ilgili hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu yönergede geçen;

“Din Görevlisi Adayı” Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Lisans Programına devam eden ve din hizmetleri deneyimi ve uygulaması için gerekli şartları tamamlamış, din hizmetleri deneyimi ve uygulaması yapacak öğrencileri,

“Din Hizmetleri Deneyimi” Din görevlisi adaylarına, Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatı ve Yönetimi ile din hizmeti alanlarındaki günlük hayatı tanıma, hizmet ortamlarını inceleme, temel din hizmeti etkinliklerine katılma, deneyimli din görevlilerini görev başında gözleme ve rapor etme imkanı veren, onların din görevliliği mesleğini doğru anlayıp benimsemelerini sağlayan Fakülte öğretim programında yer alan dersleri,

“Din Hizmetleri Uygulaması” Din görevlisi adaylarına, hizmet alacağı alanda ve düzeyde bizzat hizmet alanında din görevliliği becerisi kazandıran, belirli dîni etkinlikleri planlı ve düzenli bir şekilde uygulamasını sağlayan ve uygulama etkinliklerinin tartışılıp değerlendirildiği Fakülte öğretim programında yer alan dersi,

“Fakülte” Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesini,

“Din Hizmetleri Uygulama Alanı” Din hizmetlerinin yürütüldüğü, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı resmî hizmet kurumlarını,

“Fakülte Uygulama Koordinatörü” Din Görevlisi adaylarının kazanacakları deneyim ve yapacakları uygulama etkinliklerinin, planlanan ve belirlenen esaslara göre yapılmasını sağlayan, Fakülte-Müftülük işbirliği sürecinde, Fakülte adına deneyim ve uygulama çalışmalarını düzenlemek üzere görevlendirilen dekan yardımcısını,

“Uygulama Öğretim Elemanı” Din görevlisi adaylarının din hizmeti uygulama alanlarındaki deneyim ve uygulama çalışmalarını planlayan, yürüten ve değerlendiren, onlara rehberlik ve danışmanlık yapan Fakülte öğretim elemanını,

“Uygulama Alanı Koordinatörü” Din hizmeti uygulama alanlarında din görevlisi adaylarının yapacağı etkinlikleri düzenleyen, uygulama rehberlerini belirleyerek Fakülte uygulama koordinatörüne bildiren, Fakülte-Müftülük işbirliğinin sürekliliğini sağlayan Müftü yardımcısını,

“Uygulama Rehberi” Din hizmeti uygulama alanlarında görevli olup, din görevlisi adaylarına din hizmeti deneyimi ve uygulama çalışmalarında rehberlik ve danışmanlık yapan, çalışmalarını değerlendiren deneyimli din görevlisini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Din Hizmetleri Deneyimi ve Uygulaması İlkeleri

Madde 5- Din hizmetleri deneyimi ve uygulaması aşağıdaki ilkeler doğrultusunda planlanır ve yürütülür.

a) Din hizmetleri deneyimi ve uygulamasına ilişkin esaslar Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile Isparta Müftülüğü tarafından ortaklaşa belirlenir. Deneyim ve Uygulama çalışmaları, sorumlulukların paylaşılması temelinde belirlenen esaslara dayalı olarak, İlahiyat Fakültesi ile Müftülüğün koordinasyonunda yürütülür.

b) Din hizmetleri deneyimi ve uygulamaları, din görevlisi adaylarının görev alacağı hizmet alanı ve düzeyine uygun gerçek iletişim ve etkileşim ortamında İlahiyat Fakültesi Dekanlığı ile Müftülük tarafından belirlenen, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı resmî hizmet kurumlarında yürütülür.

c) Din görevlisi adaylarının, din hizmeti etkinlikleri ve iletişim süreçlerine aktif ve etkili bir biçimde katılması esastır. Bunun için din hizmetleri uygulamasında, her adayın bir dizi dînî etkinliği bizzat gerçekleştirmesi istenir. Din görevlisi adayı, uygulama hazırlığı, uygulama alanında gözlem, uygulama rehberinin görevlerine katılma, uygulama çalışmalarını değerlendirme etkinliklerini gerçekleştirir.

d) Din hizmetleri deneyim ve uygulama programı; planlama, araştırma, katılma, analiz etme, denetleme, değerlendirme ve geliştirme gibi kapsamlı bir süreçten oluşur. Bu süreçlerin her biri hazırlık, uygulama ve değerlendirme kademelerinden oluşmaktadır. Bu nedenle din deneyim ve hizmetleri uygulamaları en az bir yarı yıla yayılarak programa yerleştirilir.

e) Din hizmetleri deneyim ve uygulama etkinlikleri Fakülte-Müftülük işbirliğinde planlanıp yürütüldüğü için, adayların din hizmetleri deneyim ve

uygulamasındaki performansları, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberi tarafından ayrı ayrı değerlendirilir. Din görevlisi adayının din hizmetleri deneyim ve uygulamasındaki başarısı, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberinin yaptığı değerlendirmelerin, Üniversitenin “Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği” gereğince birleştirilmesiyle not olarak belirlenir. Uygulama öğretim elemanı notları fakülte uygulama koordinatörüne teslim eder.

f) Din hizmetleri uygulama alanı; cami hizmetleri, cami dışı dîmî pratikler, eğitim-öğretim, tebliğ ve irşad hizmetleri gibi çok çeşitli etkinlikleri kapsamaktadır. Ayrıca din görevlileri çeşitli bölgelerde, farklı ortam ve şartlarda görev yapmaktadır. Bu nedenle din hizmetleri uygulaması, din görevliliği mesleğinin gerektirdiği tüm görev ve sorumluluk alanlarını kapsayacak şekil ve çeşitlilikte planlanır ve yürütülür.

g) Din hizmetleri deneyim ve uygulaması çalışmaları sonuçlarına göre, din hizmetleri uygulama süresi ve uygulamaya katılan personel yeterlikleri sürekli yenilenir.

h) Din hizmetleri deneyim ve uygulamasında istenilen faydanın sağlanabilmesi, adayların din hizmeti uygulaması kapsamında yapacakları etkinlikleri uygulama öğretim elemanlarının yakından izleme, rehberlik etme ve yanlışlarını düzeltme, eksiklikleri tamamlama ve değerlendirme gayretleri ile mümkündür. Bu nedenle din hizmetleri uygulamaları Fakültenin bulunduğu İl veya İlçe’lerdeki din hizmetleri uygulama alanlarında yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Madde 6- Din hizmetleri deneyimi ve uygulaması sürecinde birimler ile görevlilerin görev, yetki ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir.

a) Fakülte Yönetiminin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

1. Bölümlerden gelen önerileri de dikkate alarak uygulama öğretim elemanlarını belirler.

2. Uygulama alanı koordinatörü ve Fakülte Uygulama Koordinatörü işbirliği ile din hizmetleri uygulama alanlarını belirler.

3. Din hizmetleri uygulama alanlarındaki etkinliklerin, etkili ve verimli bir biçimde yürütülmesini ve denetlenmesini sağlar.

4. Fakülte-Müftülük işbirliğinin gerçekleştirilmesi için, her yıl belirli zamanlarda uygulama çalışmalarına ilişkin toplantı, kurs ve seminerler düzenler.

b) Fakülte Uygulama Koordinatörünün Görev ve Sorumlulukları

1. Uygulama alanı koordinatörü ile işbirliği yaparak uygulama alanlarını belirler. Din görevlisi adaylarının bu alanlara dağılımını sağlar.
2. Uygulama çalışmalarını fakülte adına izler ve denetler.
3. Din hizmetleri deneyim ve uygulaması çalışmalarını değerlendirir ve geliştirilmesi için gerekli önlemleri alır.
4. Uygulama öğretim elemanlarının seçiminde Fakülte yönetimine yardımcı olur.

c) Uygulama Öğretim Elemanının Görev ve Sorumlulukları

1. Din görevlisi adaylarını din hizmetleri uygulaması etkinliklerine hazırlar.
2. Adayların uygulama çalışmaları kapsamındaki etkinliklerini, uygulama alanı koordinatörü ve uygulama rehberi ile birlikte planlar.
3. Din görevlisi adayının çalışmalarını, uygulama rehberi ile birlikte düzenli olarak izler ve denetler.
4. Uygulamanın her aşamasında adaya gerekli rehberliği ve danışmanlığı yapar.
5. Uygulama sonunda adayların çalışmalarını değerlendirir. Uygulama rehberinin değerlendirmeleri ile birlikte sonuçları fakülte uygulama koordinatörüne teslim eder..

d) Müftülüğün Görev, Yetki ve Sorumlulukları

1. Din hizmetleri deneyimi ve uygulamalarını organize etmek üzere, müftü yardımcılardan birini uygulama alanı koordinatörü olarak görevlendirir.
2. Fakülte uygulama koordinatörünün işbirliği ile uygulama alanlarını ve uygulama rehberlerini belirler.
3. Fakültenin düzenleyeceği uygulama çalışmalarına ilişkin toplantı, seminer ve kurslara, uygulama alanı koordinatörü ve uygulama rehberlerinin katılımını sağlar.
4. Fakülte ve uygulama alanları arasındaki koordinasyonu ve işbirliğini kolaylaştırıcı önlemler alır.
5. Uygulama çalışmalarını izler ve denetler.

e) Uygulama Alanı Koordinatörünün Görev ve Sorumlulukları

1. Fakülte uygulama koordinatörü ile işbirliği yaparak uygulama alanlarını belirler.
2. Uygulama alanlarının uygulama kontenjanlarını hizmet alanları itibarıyla belirler.

3. Din hizmetleri deneyimi ve uygulamalarını denetler, değerlendirir, etkili bir biçimde yürütülmesi için gerekli önlemleri alır.

f) Uygulama Rehberinin Görev ve Sorumlulukları

1- Uygulama öğretim elemanı ve uygulama alanı koordinatörü ile işbirliği yaparak din görevlisi adaylarının deneyim ve uygulama çalışmaları kapsamındaki etkinlikleri planlar.

2- Uygulama programının gerektirdiği etkinliklerin yürütülmesini sağlar. Uygulama etkinliklerinin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi için din görevlisi adayına rehberlik eder.

3- Uygulama sonunda adayların uygulama çalışmalarını değerlendirir ve uygulama alanı koordinatörüne teslim eder.

g) Din Görevlisi Adayının Görev ve Sorumlulukları

1- Uygulama programının gereklerini yerine getirmek için planlı ve düzenli çalışır.

2- Uygulama öğretim elemanı, uygulama rehberi ve diğer adaylar ile işbirliği içinde çalışır.

3- Uygulama programının gereklerini yerine getirirken, uygulamadan sorumlu öğretim elemanı ve uygulama rehberi ile iş birliği yapar.

4- Uygulama etkinlikleri kapsamında yaptıkları çalışmaları ve raporları içeren bir dosyayı uygulama öğretim elemanına teslim eder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Uygulamanın Yapılması

Din Hizmetleri Deneyimi ve Uygulama Zamanı ve Süreleri

Din Hizmetleri Deneyiminin Zamanı ve Süresi

Madde 7 – Din hizmetleri deneyimi dersi İlahiyat lisans programında belirtilen yıl ve yarıyıl, haftada bir tam veya iki yarım gün olmak üzere en az bir yarıyıl süreyle yapılır.

Din Hizmetleri Uygulamasının Zamanı ve Süresi

Madde 8 –Din Hizmetleri Uygulaması dersi İlahiyat lisans programında belirtilen yıl ve yarıyıl, haftada bir tam veya iki yarım gün olmak üzere en az bir yarıyıl süreyle yapılır.

Uygulamanın Yeri

Madde 9 – Din hizmetleri deneyimi ve uygulamaları fakültenin bulunduğu ildeki din hizmetleri uygulama alanlarında yapılır. Cami hizmetleri uygulamalarının bir kısmı olanak ve şartlar elverdiği ölçüde köylerde yapılır.

Uygulamanın Planlaması, Yönetimi ve Değerlendirmesi

Madde 10 – Uygulamaya ilişkin aşağıdaki işlemler yapılır.

a) Fakülte uygulama koordinatörü, uygulama alanlarına göre, adayların sayılarını belirler.

b) Uygulama Alanı Koordinatörü uygulama alanı yöneticileri ile işbirliği yaparak, uygulama alanlarını ve uygulama adayı kontenjanını hizmet alanları itibarıyla belirler.

c) Fakülte uygulama koordinatörü ile uygulama alanı koordinatörü iş birliği yaparak, uygulama alanlarının ve uygulama kontenjanlarının hizmet alanları itibarıyla dağılımını yaparlar.

d) Fakülte uygulama koordinatörü, her uygulama öğretim elemanına düşen öğrenci sayısı 8'i geçmeyecek şekilde, din hizmetleri uygulama gruplarını ve her grubun sorumlu öğretim elemanını belirler.

e) Fakülte uygulama koordinatörü, hizmet alanı kontenjanlarını dikkate alarak, uygulama öğretim elemanının sorumlu oldukları adayların hizmet alanlarına göre dağılımlarını gösteren listeyi hazırlayarak müftülüğe gönderir.

f) Uygulama alanı koordinatörü, fakülte uygulama koordinatörü ile iş birliği yaparak uygulama rehberlerini belirler.

g) Uygulama öğretim elemanı, sorumluluğuna verilen adayları din hizmetleri uygulamalarının dayandığı temeller, uygulama programında yer alacak etkinlikler ve uyulması gereken kurallar konusunda bilgilendirir.

h) Uygulama öğretim elemanı, sorumluluğuna verilen adayları uygulama alanına götürerek, uygulama alanı yöneticileri, uygulama alanı koordinatörü ve uygulama rehberleri ile tanıştırır.

i) Uygulama öğretim elemanı, uygulama rehberi ve adaylar birlikte din hizmetleri uygulaması etkinlik planını hazırlarlar.

j) Din görevlisi adayları, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberinin gözetim ve rehberliğinde din hizmeti uygulamasının etkinlik planında belirtilen çalışmaları yerine getirir. Her etkinliğe ilişkin ayrıntılı bir çalışma raporu hazırlar.

k) Uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberi izlediği etkinliklerle ilgili gözlemlerini kaydeder. Gözlem sonuçlarını etkinlikten sonra aday ile birlikte değerlendirir.

l) Uygulama öğretim elemanı, adaylarla birlikte her hafta uygulama alanında yapılan etkinliklerle ilgili gelişmeleri tartışır ve değerlendirir.

m) Uygulamalar sonunda adaylar, etkinlik planı çerçevesinde yaptığı çalışmaları ve raporları içeren dosyayı tamamlar ve uygulama öğretim elemanına teslim ederler.

n) Din görevlisi adaylarının başarısı, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberi tarafından ayrı ayrı değerlendirilir. Fakülte uygulama koordinatörü bu notları birleştirerek fakülte yönetimine teslim eder.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Devam Durumu

Madde 11 – Din Hizmetleri Deneyimi ve Uygulaması dersi için “Üniversite Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği” hükümleri geçerlidir.

Din Hizmetleri Deneyimi ve Din Hizmetleri Uygulaması dersleri için hazırlanan devam çizelgeleri, adaylar , uygulama rehberi ve uygulama alanı koordinatörü tarafından imzalanarak sorumlu öğretim elemanına teslim edilir.

Disiplin Kuralları

Madde 12 – Din görevlisi adayları, uygulama yaptıkları alanlarda görevli personelin uymakla yükümlü oldukları yasa, yönetmelik ve yönergeler ile uygulama alanlarının kurallarına uymak zorundadırlar. Kurallara uymayanlar uygulama alanı koordinatörü tarafından fakülte uygulama koordinatörüne bildirilir. Bu öğrencilere “Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği” hükümleri uygulanır.

Koordinatör, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehberlerine ödenecek ücret

Madde 13 – Üniversite, İlahiyat Fakültesi-Uygulama Alanı işbirliği çerçevesinde görevlendirdiği uygulama alanı koordinatörü ve uygulama rehberlerine 2 kredi/saat öğretim görevlisi ek ders ücreti öder.

Madde 14 – Fakülte Uygulama koordinatörü ve uygulama öğretim elemanlarına ders görevlendirilmelerinde gösterilmek kaydıyla öğrenci sayısı dikkate alınmaksızın, dersin programdaki teorik kredi/saati ders yükünden sayılır.

Madde 15 – Yönergenin uygulaması ile ilgili çıkabilecek problem ve ihtilafları Fakülte Kurulu çözer.

Yürürlük

Madde 16 – Bu yönerge Süleyman Demirel Üniversitesi Senatosunca kabul edildiği tarihte yürürlüğü girer.

Yürütme

Madde 17 – Bu yönerge hükümlerini Fakülte Dekanı yürütür.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Din hizmetleri ve din görevlileri üzerine yapılan araştırma ve değerlendirmeler;¹⁶ din görevlilerinin yetersizliklerinin temel alan bilgisi eksikliğinden ziyade, kazanılan bilginin yeterince uygulamaya konulamaması ve bunun sonucu oluşan iletişimsizlikte yoğunlaşmakta olduğunu göstermektedir. Sonuç da gayet doğaldır. Çünkü İmam-Hatip Lisesi ve İlahiyat Fakültelerinin Öğretim programlarında mesleki deneyim ve uygulamaya yönelik dersler yeterince bulunmamaktadır.

Başkanlığın düzenlemekte olduğu hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları da din görevlilerinin mesleki eksikliklerini gidermek için yeterli olmamakta veya olamamaktadır.¹⁷ Açık Öğretim Ön Lisans ve Lisans tamamlama programları da din görevlilerinin temel alan bilgisi ve genel kültür yeterliklerini geliştirici özellikler taşımakla birlikte, özel alan bilgi ve becerisine dayalı yeterliklerin geliştirilmesine imkan vermemektedir, diyebiliriz.

Avrupa Birliğine giriş müzakerelerinin yürütüldüğü bu günlerde daha nitelikli din hizmeti sunabilmek için, din görevlilerinin hizmet alanlarını esas alarak, daha nitelikli yetiştirilmeleri gerekmektedir.* Bu bağlamda;

- Çok amaçlı tek programlı eğitim uygulamalarının dün olduğu gibi (medrese sisteminde), bugün de nitelikli insan yetiştirmek için uygun olmadığı gerçeği çerçevesinde, İlahiyat Fakülteleri (mezunlarının istihdam alanları esas alınarak) yeniden yapılandırılmalı veya öğretim programları; din hizmetleri, eğitim hizmetleri ve araştırma hizmetlerine uygun olarak geliştirilmelidir.

- İlahiyat Fakültelerinin, -her ne kadar amaçları arasında açık olarak belirtilmemişse de- Diyanet İşleri Başkanlığına imam hatiplik, Kur'an Kursu öğreticiliği, vaizlik başta olmak üzere çeşitli görevlerde istihdam edilecek elemanları yetiştirdiği bir realitedir. Bu fiili durum göz önünde bulundurularak, İlahiyat Fakültesi Lisans öğretim programı ve ders içerikleri bu hizmet alanlarına katkı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Bu temel düzenlemeler yanında şüphesiz nitelikli din görevlisi yetiştirmek üzere kısa ve uzun vadede alınabilecek çeşitli tedbirler de vardır:

- Kısa vadede halen görevde olan din görevlilerini hizmet içi programlarıyla yetiştirmek mümkündür. Ancak hizmet içi eğitim programlarının daha düzgün ve ihtiyaçlar çerçevesinde organize edilmesi gerekmektedir.

16 Bkz. Ş. Özbuğday, *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, s. 589-590; A. Gül, *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, s. 586-587; A. Özbek, "Günümüzde İrşad Görevi Yapacakların Eğitimi", *I. Din Şurası*, s. 191-201; M. Ş. Aydın, "Günümüzde İrşad Hizmetlerinde Görülen Bazı Yanlışlıklar", *I. Din Şurası*, s. 426-432.

17 Bkz. *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, s. 65.

* Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı üst yönetimi çeşitli vesilelerle yaptıkları basın açıklamalarında bu ihtiyaç ve gerekliliği sürekli vurgulamaktadırlar.

- Orta vadede Diyanet İşleri Başkanlığı-İlahiyat Fakültesi işbirliği ile toplumu din konusunda aydınlatma ve dini hizmetlerde rehberlik, hizmet alanlarındaki eksiklik ve ihtiyaçları belirlemeye yönelik bilimsel araştırmaların yapılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca İmam-Hatip Lisesi ve İlahiyat Fakültesi öğretim programları din hizmetlerine yönelik olarak geliştirilmelidir.

- Uzun vadede ise Türkiye'de din görevlisi yetiştirme politikaları gözden geçirilerek yeni politika ve sistemlerin oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılması, çok amaçlı tek program uygulamalarından vazgeçilerek, çok amaçlı ve çok programlı uygulamalar tartışmaya açılabilir.

- Ülkemizin gerçekleri, toplumun din alanındaki ihtiyaç ve beklentileri ve dünyanın bilimsel gelişmişliği göz önünde bulundurularak: Programlar, belli sorunlara çözüm bulmak veya ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak üzere hazırlanır ya da geliştirilir. Programın başarısı da uygulamaya ve sonuçlarına göre değerlendirilir, anlayışı çerçevesinde geliştirilen söz konusu bu program ile deneyim ve uygulama yönergesi uygulanabilirliği ve verimliliği itibarıyla değerlendirilmelidir.

- Şüphesiz değişme, gelişme ve yeniden yapılanma sürecinde hiçbir sistem, iç ve dış unsurlar tarafından desteklenmedikçe işlemez, işleyemez. Değişim ve gelişimin hem kurum mensuplarınca hem de kurum dışındaki kişilerce desteklenmesi gerekir. Bu bağlamda bu program İlahiyat Fakülteleri öğrenci ve öğretim elemanları hatta idari personeli ve Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatınca değerlendirilerek, tartışılarak geliştirilmesi ve desteklenmelidir.

- İlahiyat Fakülteleri misyonlarını değerlendirip, vizyonlarını geliştirirken, hizmet alanlarının ve özelliklerinin ne olduğunu, Diyanet İşleri Başkanlığı da çalışanlarının bugün hizmet olarak ne yaptığını ve gelecekte hizmet adına ne üreteceğini dikkate almak zorundadırlar.

Din görevlilerinin dini yükseköğrenim mezunlarından seçilmesi ve atanması şeklindeki hukuki düzenlemeler, başlangıçta hem din görevlisi yetiştiren İlahiyat Fakülteleri hem de din görevlisini istihdam eden Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilirken, uygulamaya geçildikten kısa bir süre sonra İlahiyat Fakültesi mezunu din görevlilerinin (imam-hatip) mesleği temsil yeterlikleri eleştirilmeye başlanmıştır.*

---

* Öyle ki İmam-Hatip yeterlik sınavlarında İmam-Hatip Lisesi mezunu hafızlar tercih edilmeye başlanmıştır.

Bu nedenle hem İlahiyat Fakültelerinin kamuoyu nezdinde güven kaybetmelerini önlemek hem de din hizmetlerinde verimliliği arttırmak için din görevlisi yetiştirme problemi ciddi olarak ele alınmalı, yapılan bilimsel araştırma ve ilmi toplantı sonuçları değerlendirilmelidir. Türkiye’de din görevlisi yetiştirme problemi Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı Şuralarının gündemine alınmalıdır.